

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr.2021-26-3E** Rīgā

2021.gada 9.jūlijā

Nr. 6-6/35

Par apcietinājuma piemērošanu uz pirmās instances tiesas saīsinātā sprieduma pamata un pārsūdzības iespēju nodrošināšanu

Tiesībsargs saņēma [personas A] pārstāves [personas B] 2021.gada 8.aprīļa iesniegumu (reģistrēts 09.04.2021 ar Nr.484) par apcietinājuma piemērošanas tiesiskumu uz pirmās instances tiesas saīsinātā sprieduma pamata un pārsūdzības iespēju nenodrošināšanu.

Ar tiesībsarga 2021.gada 30.aprīļa vēstuli Nr.6-4/20 tikāt informēta, ka ir pieņemts lēmums par pārbaudes lietas ierosināšanu par [personas A] garantēto tiesību uz brīvību iespējamo pārkāpumu saistībā ar apcietinājuma piemērošanu uz pirmās instances tiesas sprieduma pamata un pārsūdzības iespēju nodrošināšanu.

Pārbaudes lietas ietvaros pēc iepazīšanās ar saņemto informāciju no Tieslietu ministrijas, tiesību aktu un tiesu prakses izpētes, kā arī Tiesu informācijas sistēmā (TIS) pieejamās informācijas aplūkošanas, sniedzu šādu atzinumu.

1. Kā izriet no lietas faktiskajiem apstākļiem, tad krimināllietā Nr.[..], Nr.[..] ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra saīsināto spriedumu [persona A] tika notiesāts pēc Latvijas Kriminālkodeksa 164.panta trešās daļas, Krimināllikuma 195.panta trešās daļas, Latvijas Kriminālkodeksa 190.panta, Latvijas Kriminālkodeksa 166.panta, Krimināllikuma 326.panta pirmās daļas, 219.panta pirmās un otrās daļas. Daļēji saskaitot piespriestos sodus, galīgais sods [personai A] tika noteikts brīvības atņemšana uz 5 (pieciem) gadiem, konfiscējot mantu un nosakot naudas sodu četrdesmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., 20 000 euro apmērā. Soda izciešanas laikā [personai A] ieskaitīta viņa atrašanās apcietinājumā no 2007.gada 14.marta līdz 2007.gada 10.jūlijam un atrašanās mājās arestā no 2007.gada 10.jūlija līdz 2008.gada 22.februārim. Pēc minētā sprieduma pasludināšanas [personai A] iepriekš piemērotie drošības līdzekļi – aizliegums izbraukt no valsts, noteiktas nodarbošanās aizliegums un aizliegums tuvoties noteiktām personām, tika atcelti.

Vienlaikus pēc sprieduma pasludināšanas [personai A] tika piemērots drošības līdzeklis apcietinājums un [persona A] tika apcietināts tiesas zālē.

Nemot vērā [personas A] aizstāvja pieteikto lūgumu sagatavot pilnu spriedumu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija sākotnēji informēja, ka pilns spriedums tiks sastādīts 2021.gada 18.martā. Tomēr ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 18.marta paziņojumu pilna tiesas sprieduma pieejamība tika pārcelta no 2021.gada 18.marta uz 2021.gada 22.jūniju.

2. Iesniegumā norādāt, ka ne apcietinājuma piemērošanas faktiskā motivācija, ne juridiskā motivācija saīsinātajā spriedumā nav norādīta. Spriedumā nav norādīta lēmuma piemērot drošības līdzekli apcietinājumu pārsūdzēšanas kārtība. Norādāt, ka faktiski [persona A] 2021.gada 22.februārī tika apcietināts un nogādāts Rīgas Centrālcietumā, kur atrodas arī pašlaik. Norādāt, ka 2021.gada 23.februārī [personas A] aizstāvis [persona C] lūdza Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģiju izsniegt pilna lēmuma par apcietinājumu kopiju, no kuras apcietinātais uz viņa aizstāvji varētu saprast apcietinājuma iemeslus un pamatojumu. Taču ar Rīgas apgabaltiesas tiesneses [personas D] 2021.gada 24.februāra atbildes vēstuli tika norādīts, ka tiesas pieņemtais lēmums par drošības līdzekli – apcietinājumu – apsūdzētajam [personai A] norādīts saīsinātā sprieduma rezolutīvajā daļā, un šādā gadījumā tiesas motīvi par piemēroto drošības līdzekli tiek izklāstīti pilna sprieduma motīvu daļā, savukārt atsevišķa lēmuma pieņemšanu Kriminālprocesa likums neparedz. 2021.gada 25.februārī [personas A] aizstāvis iesniedza Rīgas apgabaltiesā Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamentam adresētu sūdzību, kā arī iesniedza sūdzību tieši Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamentam, lūdzot atcelt drošības līdzekli apcietinājumu, nepieciešamības gadījumā aizstājot to ar citu drošības līdzekli. Tomēr sūdzības tika nosūtītas atpakaļ, pamatojot to ar apstākli, ka Kriminālprocesa likums neparedz uz pirmās instances tiesas saīsināta sprieduma pamata piemērota apcietinājuma atsevišķu pārsūdzību.

Norādāt, ka [personas A] aizstāvis 2021.gada 5.martā iesniedza Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājam sūdzību par Rīgas apgabaltiesas tiesneses [personas D] rīcību, nosūtot atpakaļ iesniegto sūdzību, tomēr sūdzība tika noraidīta. Tāpat norādāt, ka 2021.gada 25.martā [personas A] aizstāvis iesniedza Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijā pieteikumu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 281.pantu, lūdzot izvērtēt piemērotā drošības līdzekļa apcietinājuma turpināšanas nepieciešamību un, gadījumā, ja tiesa uzskata, ka drošības līdzeklis ir turpināms, - izvērtēt iespēju apcietinājumu aizstāt ar drošības naudu vai mājas arestu. Tomēr arī šis pieteikums netika izlemts pēc būtības, ar 2021.gada 30.marta vēstuli nosūtot to atpakaļ.

Norādāt, ka tādējādi [personai A] jau no 2021.gada 22.februāra ir piemērots drošības līdzeklis apcietinājums, bet vismaz līdz 2021.gada 22.jūnijam, kad būs pieejams Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra sprieduma pilns teksts – četrus mēnešus – nepastāv ne iespēja noskaidrot apcietinājuma motivāciju, ne arī pārsūdzēt piemēroto drošības līdzekli, ne pat iespēja lūgt to pārskatīt.

3. Iesniegumā norādāt, ka konkrētajā gadījumā [personas A] apcietinājums ir patvaļīgs un nesamērīgs. Pirmkārt, nav zināmi apcietinājuma iemesli un objektīvi nepastāv iespējas noskaidrot apcietinājuma iemeslus līdz 2021.gada 22. jūnijam, kad tiks sastādīts Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas pilnais spriedums. Turklāt [persona A] un viņa aizstāvji arī nav uzklauti pirms lēmuma par apcietinājuma

pieņemšanas. Tas, ka pirmās instances tiesa ir notiesājusi [personu A], neveido automātisku pamatu drošības līdzekļa apcietinājuma piemērošanai.

Otrkārt, objektīvi nav rodams pamatojums, kāpēc nepieciešams piemērot apcietinājumu. Iepriekš [personai A] kriminālprocesā bija piemērots drošības līdzeklis apcietinājums un mājas arests. Tomēr šie drošības līdzekļi tika atcelti, sniedzot pamatojumu, ka to piemērošanas turpināšanai nav nepieciešamības. Kopš šo drošības līdzekļu atcelšanas [persona A] nav mēģinājis izvairīties no kriminālprocesa, ir godprātīgi piedalījies tiesas sēdēs, nav mēģinājis bēgt vai veikt jebkādas citas darbības, kas varētu traucēt kriminālprocesu vai varētu apdraudēt galīga sprieduma kriminālprocesā izpildi, pat ja tas būs notiesājošs. Tāpēc apcietinājuma piemērošana konkrētā gadījumā ir arī acīmredzami nesamērīga.

Treškārt, konkrētā gadījumā apcietinājuma piemērošana nav pārsūdzama atsevišķi no pirmās instances tiesas sprieduma. Tātad līdz 2021.gada 22. jūnijam, kad būs pieejams pilns pirmās instances tiesas spriedums, nav iespējams ne vien noskaidrot apcietinājuma piemērošanas motivāciju, bet arī to pārsūdzēt.

Ceturtkārt, pat ja tiesai būtu pamats uzskatīt, ka persona varētu apdraudēt galīga sprieduma kriminālprocesā izpildi, būtu jāizvērtē iespēja piemērot mazāk ierobežojošus, samērīgus drošības līdzekļus, piemēram, mājas arestu, drošības naudu, aizliegumu izbraukt no valsts. Turklāt mūsdienās ir iespējams veikt totālu kontroli, izmantojot elektroniskos līdzekļus (aproci) par to, vai drošības līdzeklis netiek pārkāpts.

Norādāt, ka tiesai, lemjot par apcietinājuma piemērošanu, bija jāņem vērā, ka Covid-19 pandēmijas rezultātā ieslodzījuma vietās nevar tikties ar tuviniekiem. Tāpat tiesai bija jāizvērtē [personas A] vecums un veselības stāvoklis, apgrūtinājumi, kas dēļ apcietinājuma piemērošanas rodas uz kandidēšanu 2021.gada pašvaldību vēlēšanās, kā arī to, ka apcietinājuma laikā tiek liegta iespēja izmantot datoru un turpināt darbu Ventspils pilsētas domē attālināti.

Ievērojot iepriekšminēto, uzskatāt, ka ir tikušas pārkāptas [personai A] Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.panta 1. un 4.punktā garantētās pamattiesības.

3.1. Lūdzat tiesībsargam sniegt atzinumu par to, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra saīsinātais spriedums, ciktāl ar to [personai A] ir piemērots drošības līdzeklis apcietinājums, kas nav motivēts, kas stājas spēkā uzreiz pēc sprieduma pasludināšanas un kas nav pārsūdzams atsevišķi no pilnā sprieduma, pārkāpj [personas A] pamattiesības uz brīvību, kā arī lūdzat sniegt ieteikumus iesnieguma iesniedzēja pamattiesību pārkāpuma novēršanai. Tāpat lūdzat sniegt atzinumu par to, ka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas atteikums izskatīt pieteikumu par drošības līdzekļa apcietinājuma turpināšanas nepieciešamību, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 281.pantu, pārkāpj [personas A] pamattiesības uz brīvību, kā arī lūdzat sniegt ieteikumus iesnieguma iesniedzēja pamattiesību pārkāpuma novēršanai. Visbeidzot lūdzat norādīt Saeimai uz trūkumiem Kriminālprocesa likumā, ciktāl tas paredz, ka pirmās instances tiesas notiesājošā spriedumā ietvertais lēmums par drošības līdzekli apcietinājumu netiek motivēts atsevišķi no pilnā sprieduma, stājas spēkā uzreiz un nav pārsūdzams atsevišķi no pilnā sprieduma.

4. Ņemot vērā iesniedzējas pieteiktos lūgumus tiesībsargam un to, ka pārbaudes lieta ir ierosināta par diviem ar apcietinājuma piemērošanu saistītiem aspektiem, tiesībsargs savu atzinumu sniegs attiecībā par:

- 1) piemērotā apcietinājuma pamatojumu tiesas saīsinātajā spriedumā;
- 2) apcietinājuma pārsūdzības iespējām.

5. *Pirmās instances tiesas piemērotā apcietinājuma pamatojums saīsinātajā spriedumā*

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 94.pantā ir noteikts, ka “ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu”. Tāpat arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5.panta 1.punkts paredz, ka “ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un saskaņā ar likumā noteikto kārtību:

- a) ja persona tiek tiesiski aizturēta uz kompetentas tiesas sprieduma pamata;
- b) ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta par nepakļaušanos likumīgam tiesas spriedumam, vai lai nodrošinātu jebkuru likumā paredzētu saistību izpildi;
- c) ja persona tiek tiesiski aizturēta vai apcietināta ar nolūku nodot viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm, balstoties uz pamatotām aizdomām, ka šī persona ir izdarījusi sodāmu nodarījumu, vai ja ir pamatots iemesls uzskatīt par nepieciešamu aizkavēt viņu izdarīt likumpārkāpumu vai nepieļaut viņa bēgšanu pēc likumpārkāpuma izdarīšanas;
- d) ja tiesiski tiek aizturēts nepilngadīgais vai nu pāraudzināšanas nolūkā, vai lai nodotu viņu kompetentām tiesību aizsardzības iestādēm;
- e) ja persona tiek tiesiski aizturēta ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai arī tā ir garīgi slima persona, alkoholiķis vai narkomāns, vai klaidonis;
- f) ja persona tiek likumīgi aizturēta vai apcietināta ar nolūku neļaut tai nelikumīgi ieceļot valstī, vai ja pret personu tiek veiktas darbības ar nolūku viņu izraidīt no valsts vai izdot citai valstij”.

Konvencijas nozīmē šīs tiesības ir vissvarīgākās demokrātiskā sabiedrībā¹. Personiskā brīvība piemīt jebkuram, un tiesībām uz brīvību un drošību ir svarīga loma demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanā. Līdztekus tiesībām uz dzīvību (Konvencijas 2.pants), tiesībām netikt spīdzinātam (Konvencijas 3.pants) un verdzības aizliegumam (Konvencijas 4.pantam), tiesības uz brīvību un drošību Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) ieskatā pieder pie fundamentālām “pirmā ranga tiesībām”, kuras aizsargā indivīda fizisko drošību.² Lai gan ar apcietinājumu tiek ierobežotas vienas no vissvarīgākajām cilvēktiesībām, proti, personas tiesības uz brīvību, tiesai likumā noteiktajos gadījumos ir tiesības piemērot šādu cilvēktiesību ierobežojumu.³

Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 271.panta pirmā daļa paredz, ka “apcietinājums ir personas brīvības atņemšana, ko ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu vai

¹ ECT 2004.gada 8.aprīļa sprieduma lietā “Assanidze v. Georgia”, pieteikuma Nr.71503/01, 169.punkts. Citēts pēc ECT 1971.gada 18.jūnija sprieduma lietā “De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium”, pieteikumu Nr.2832/66; 2835/66; 2899/66, 65.punkta un 1979.gada 24.oktobra sprieduma lietā “Winterwerp v. The Netherlands”, pieteikuma Nr.6301/73, 37.punkta.

² Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs. “Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.pantu jautājumā par drošības līdzekļa - apcietinājums – piemērošanu”. 2017.gads, 4.lpp., 6.punkts.

³ Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr.2003-03-01 Secinājumu daļas 3.punkts.

tiesas nolēmumu likumā paredzētos gadījumos var piemērot aizdomās turētajam vai apsūdzētajam pirms galīgā nolēmuma spēkā stāšanās konkrētajā kriminālprocesā, ja apcietināšanai ir pamats”. Saskaņā ar KPL 272.panta pirmo daļu “apcietinājumu var piemērot tikai tad, ja kriminālprocesā iegūtās konkrētās ziņas par faktiem rada pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu, un cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs vai neizvairīsies no pirmstiesas kriminālprocesa, tiesas vai sprieduma izpildīšanas”. Savukārt atbilstoši šā panta otrās daļas 2.punktam “personai, kura tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, apcietinājumu var piemērot arī tad, ja persona ir noziedzīgas organizētas grupas dalībnieks”. Pamats apcietinājumam var būt tiesas spriedums par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru piespriests brīvības atņemšanas sods (KPL 272.panta ceturrtā daļa).

Kā redzams no lietas materiāliem, tad [persona A] tika notiesāts citstarp par smagu un sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu, tostarp tādu, kas izdarīti organizētā grupā. Ar saīsināto tiesas spriedumu [personai A] piemērotie drošības līdzekļi – aizliegums izbraukt no valsts, noteiktas nodarbošanās aizliegums un aizliegums tuvoties noteiktām personām, pēc Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2021.gada 22.februāra saīsinātā sprieduma pasludināšanas tika atcelti. Vienlaikus pēc minētā sprieduma pasludināšanas [personai A] tiks piemērots apcietinājums un [persona A] tika apcietināts tiesas zālē.

Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunkts attiecas uz brīvības ierobežošanu pēc notiesājoša tiesas sprieduma pieņemšanas. Kā atzinusi ECT, tad sākot jau ar dienu, kad apcietinājums kriminālprocesā ir noteikts ar notiesājošu tiesas spriedumu, pat ja tas ir tikai pirmās instances tiesas spriedums, apsūdzētais ir apcietināts “uz kompetentas tiesas sprieduma pamata” Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunkta nozīmē⁴. Šāds secinājums ir pat tad, ja pēc būtības pieņemtais spriedums vēl ir pārsūdzams, un lietas izskatīšana visās tiesas instancēs nav noslēgusies. ECT praksē ir atteikusies izskatīt sūdzības no pieteicējiem, kas sūdzējušies par vēlākiem tiesas lēmumiem un spriedumiem, kas atzinuši sākotnējo notiesājošo nolēmumu par balstītu uz kļūdainiem faktiem vai tiesību normām⁵. ECT ir vērsusi uzmanību, ka šādā gadījumā jāņem vērā: lai gan turpinās apelācijas vai kasācijas instances tiesas process, personas vainas pierādīšanai ir noticis Konvencijas 6.pantā noteiktajiem principiem atbilstošs tiesas process⁶.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka apcietinājums [personai A] ir piemērots saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu. Pārbaudes lietā nav strīda par to, ka par apcietinājuma piemērošanu ir lēmusi kompetenta tiesa, pamatojoties uz likumu. Tomēr tiesībsarga ieskatā secīgi pārbaudāms, vai tiesa savā spriedumā ir pienācīgi pamatojusi apcietinājuma piemērošanu.

6. ECT pastāvīgajā tiesu praksē par Konvencijas 5.pantu nostiprināts, ka visa veida brīvības atņemšana ne tikai jābalsta uz vienu no minētā panta a. līdz f. apakšpunktiem, bet tai arī jābūt „likumīgai”. Gadījumos, kad ir strīds par likumību, ieskaitot vai likumā noteiktā procedūra ir ievērota, Konvencija norāda pēc būtības uz nacionālo regulējumu un prasa, lai nacionālā likuma materiāltiesiskie un procesuālie aspekti būtu ievēroti. Tas visupirms prasa, lai ikviens arests vai aizturēšana būtu ne tikai pamatota ar nacionālo regulējumu, bet lai šis regulējums arī būtu kvalitatīvs – atbilstošs

⁴ ECT 2012.gada 30.oktobra sprieduma lietā “Grubic v. Croatia”, pieteikuma Nr.5384/11, 34.punkts.

⁵ ECT 1996.gada 10.jūnija sprieduma lietā “Benham v. The United Kingdom”, pieteikuma Nr.19380/92, 42.punkts.

⁶ ECT 1968.gada 27.jūnija sprieduma lietā “Wemhoff v. Germany”, pieteikuma Nr.2122/64, 9.punkts.

Konvencijas normu principiem. Likuma kvalitāte sevī ietver arī prasību, ka nacionālais likums, kas ir pamatā brīvības atņemšanai, ir pietiekoši pieejams, precīzs un iepriekšparedzams, tādējādi novēršot patvaļības riskus. Konvencijas noteiktais likumības standarts prasa, lai likums būtu pietiekoši precīzs (skaidrs), lai persona, ja nepieciešams ar atbilstoša padoma palīdzību, varētu atbilstoši apstākļiem paredzēt tā konsekvences (*Baranowski pret Poliju*, § 52; *M. pret Vāciju*, § 90; un *Oshurko pret Ukrainu*, § 98).⁷ Nepietiekams pamatojums vai tā trūkums apcietinājuma nolēmumos ir viens no elementiem, ko ECT ņem vērā, izvērtējot apcietināšanas likumību saskaņā ar 5.panta 1.punktu⁸.

ECT ir atzinusi, ka patvaļīgs apcietinājums nevar būt saderīgs ar 5.panta 1.punktu, jo jēdziens “patvaļa” šajā kontekstā sniedzas tālāk par neatbilstību valsts tiesību aktiem. Tā rezultātā brīvības atņemšana, kas ir likumīga saskaņā ar valsts tiesību aktiem, joprojām var būt patvaļīga un tādējādi pretrunā ar Konvenciju⁹. Prasība, ka apcietināšana nedrīkst būt patvaļīga, nozīmē nepieciešamību pēc samērīguma starp apcietināšanas pamatu un attiecīgo apcietinājumu kā tādu¹⁰. Saistībā ar apcietināšanu saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu ECT kopumā ir bijusi apmierināta ar to, ka lēmums piespriet sodu ar brīvības atņemšanas raksturu, kā arī šī soda ilgums ir jautājumi, kas attiecas uz valsts iestādēm, nevis ECT¹¹. Tomēr, rodoties aizdomām par patvaļu apcietinājuma piemērošanu, ECT pēc būtības ir vērtējusi pieteikumus, kuros iesniedzēji ir sūdzējušies par nepietiekamu pamatojuma ietveršanu apcietinājuma lēmumos, kas ir tikuši pieņemti atbilstoši Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktam.

Tā, piemēram, lietā “*Ruslan Yakovenko v. Ukraine*” iesniedzējs sūdzējās par pamatojuma trūkumu apcietinājuma piemērošanai ar tiesas nolēmumu, ar kuru viņam tika piespriests brīvības atņemšanas sods. ECT, skatot minēto lietu, konstatēja, ka tiesas spriedums nesaturēja nekādu pamatojumu apcietinājuma piemērošanai, izņemot vispārīgu paziņojumu rezolutīvajā daļā par tā piemērošanu. Vienlaikus ECT atzina, ka var būt īpaši apsvērumi, kas, neatkarīgi no brīvības atņemšanas soda ilguma, paredz notiesātājam brīvības atņemšanu kā preventīvu pasākumu, kura mērķis ir nodrošināt viņa pieejamību tiesas procesiem apelācijas līmenī, ja pirmās instances tiesas spriedums tiktu pārsūdzēts apelācijas kārtībā¹². Tomēr šādiem apsvērumiem ir jābūt atspoguļotiem un pamatotiem pašā tiesas nolēmumā.

Konkrētajā lietā [personas A] apcietinājums tiesas saīsinātajā spriedumā vispār nekādā veidā netika pamatots. Tiesa kā faktu saīsinātajā spriedumā noteica, ka [personai A] iepriekš piemērotie drošības līdzekļi ir atceļami, savukārt apcietinājums piemērojams uzreiz pēc sprieduma pasludināšanas.

KPL 241.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka “procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanas pamats ir personas pretdarbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai konkrētajā procesā vai atsevišķas procesuālās darbības veikšanai, savu procesuālo pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana. Drošības līdzekli kā procesuālo piespiedu līdzekli piemēro aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, ja ir pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona turpinās noziedzīgas darbības, traucēs pirmstiesas kriminālprocesu vai

⁷http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/ECT/AT%20majas%20lapai%20ECTK%205%20panta_apcietinaju_ma%20pamatojums%2007%2001%202016%20.pdf, 3.lpp.

⁸ ECT 2002.gada 21.marta sprieduma lietā “*Stašaitis v. Lithuania*”, pieteikuma Nr.47679/99, 67.punkts.

⁹ ECT 2009.gada 9.jūlija sprieduma lietā “*Mooren v. Germany*”, pieteikuma Nr.11364/03, 77.punkts.

¹⁰ ECT 2012.gada 18.septembra sprieduma lietā “*James, Wells and Lee v. the United Kingdom*”, pieteikumi Nr.25119/09, 57715/09 un 57877/09, 195.punkts.

¹¹ ECT 2003.gada 28.oktobra sprieduma lietā “*Minjat v. Switzerland*”, pieteikuma Nr.38223/97, 43.punkts.

¹² ECT 2015.gada 4.jūnija sprieduma lietā “*Ruslan Yakovenko v. Ukraine*”, pieteikuma Nr.5425/11, 64.-65.punkts.

tiesu vai izvairīsies no šā procesa vai tiesas”. Atbilstoši šā panta trešajai daļai “tiesa, taisot spriedumu, var piemērot drošības līdzekli apsūdzētajam, ja ir pamats uzskatīt, ka viņš izvairīsies no sprieduma izpildes. Gadījumos, kad par smagu vai sevišķi smagu noziegumu tiesa piespriedusi brīvības atņemšanas sodu, notiesājošs spriedums var būt par pamatu drošības līdzekļa — apcietinājuma — izraudzīšanai”.

Līdz ar to, lai personai ar tiesas spriedumu varētu piemērot visbargāko drošības līdzekli – apcietinājumu, ir jākonstatē tādi apstākļi, kas dod pamatu uzskatīt, ka persona varētu traucēt vai izvairīties no tiesas procesa vai sprieduma izpildes. Arī Augstākā tiesa ir atzinusi, ka, lai varētu piemērot apcietinājumu par tāda nozieguma izdarīšanu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu, ir ne tikai jākonstatē drošības līdzekļa piemērošanas pamats atbilstoši KPL 241.panta otrajai daļai, bet tiesai arī jāpamato, ka cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs vai neizvairīsies no pirmstiesas kriminālprocesa, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.¹³ Savukārt apstākļi, ka persona ir notiesāta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu, automātiski nenozīmē personas tūlītēju apcietināšanu, bet gan ir kā papildu pamats, kas var kalpot kā arguments apcietinājuma piemērošanai. Tās ir tiesas tiesības, nevis pienākums piemērot apcietinājumu. Šādu apstākļu izvērtējums tiesas saīsinātajā spriedumā nav ietverts.

Tāpat jāņem vērā, ka saskaņā ar KPL 244.panta pirmo un otro daļu procesa virzītājs izvēlas tādu procesuālo piespiedu līdzekli, kas pēc iespējas mazāk aizskar personas pamattiesības un ir samērīgs. Izvēloties drošības līdzekli, procesa virzītājs ņem vērā noziedzīga nodarījuma raksturu un kaitīgumu, aizdomās turētā vai apsūdzētā personību, viņa ģimenes stāvokli, veselību un citus apstākļus. Arī ECT ir norādījusi, ka valsts iestādēm ir jāapsver mazāk ierobežojoši pasākumi nekā apcietināšana¹⁴. Turklāt jāņem vērā, ka apcietināšana var tieši un negatīvi ietekmēt personas iespējas īstenot daudzas citas cilvēktiesības, piemēram, tiesības uz pārvietošanās brīvību, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, tiesības uz izteiksmes un pulcēšanās brīvību, kā arī tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanās.

Savukārt atbilstoši KPL 249.panta nosacījumiem tiesa ir tiesīga atcelt un piemērot personai vairāk ierobežojošu drošības līdzekli tikai tad, ja ir konstatēti jauni apstākļi. Minētā sakarā konkrētajā lietā jāņem vērā divi aspekti. Pirmkārt, [personai A] iepriekš lietā piemērotais apcietinājums un mājas arests tika atcelti un aizstāti ar mazāk ierobežojošiem drošības līdzekļiem. Otrkārt, [personai A] iepriekš piemērotie drošības līdzekļi, kas savu seku ziņā ir daudz vieglāki, tika aizstāti ar personas pamattiesību visvairāk skarošo drošības līdzekli – apcietinājumu, lai gan KPL paredz arī tādus drošības līdzekļus, kā uzturēšanas noteiktā vietā vai nodošana policijas uzraudzībā. Tas, protams, nenozīmē, ka tiesa savā spriedumā nevarētu uzreiz lemt par apcietinājuma piemērošanu, neskarot pārējos mazāk ierobežojošos drošības līdzekļus, tomēr šādam izvērtējumam ir jāparādās tiesas nolēmumā.¹⁵

Kā jau iepriekš tika uzsvērts, lai gan apcietinājumam, kas ir piemērots saskaņā ar Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunktu, ir mazāk stingru prasību un kritēriju, kā pirmstiesas ietvaros piemērotam apcietinājumam, tomēr to nevar interpretēt tādā veidā, ka tas paver iespējas patvaļīgai vai nesamērīgai apcietināšanai. Apcietinājumam pēc

¹³ Senāta Krimināllietu departamenta senatora 2020.gada lēmuma lietā Nr.SKK-[K]/2020 10.punkts.

¹⁴ ECT 2006.gada 4.maija sprieduma lietā “Ambruszkiewicz v. Poland”, pieteikuma Nr.38797/03, 32.punkts.

¹⁵ Minētā sakarā sk. arī ECT izteiktās atziņas 2010.gada 21.oktobra spriedumā lietā “Kornev and Karpenko v. Ukraine”, pieteikuma Nr.17444/04, 37.-38.punkts, un 2004.gada 20.janvāra spriedumā lietā “G.K. v. Poland”, pieteikuma Nr.3881/97, 85.punkts.

notiesāšanas ir jābūt ne tikai patiesi atbilstīgam ar šajā normā noteiktā ierobežojuma mērķi, proti, tiesas piespriedē cietumsoda izpilde, bet arī saprātīgam attiecībā uz šo mērķi.¹⁶ Tāpēc tieši valstij ir jāspēj pierādīt, ka konkrētās lietas specifiskie apstākļi atbilst Konvencijas 5.panta 1.punkta apakšpunktos uzskaitītajiem gadījumiem, kad personai var tikt atņemta brīvība. Prezumpcija par labu brīvībai pieprasa, lai amatpersonas, kurām ir atbilstošas pilnvaras atņemt personai brīvību, vienmēr paškritiski vērtētu savu rīcību un pārliecinātos, ka gadījumos, kad šīs pilnvaras tiek izmantotas, Konvencijas 5.pantā noteiktie ierobežojumi tiek nepārtraukti ievēroti.¹⁷

Nemot vērā to, ka Rīgas apgabaltiesa savā saīsinātajā spriedumā nav sniegusi pilnīgu nekādu pamatojumu un analīzi, kāpēc konkrētajā gadījumā ir piemērojams apcietinājums, nevis saglabājams vai nosakāms, kāds cits personas tiesību mazāk ierobežojošs drošības līdzeklis, tiesībsargs konstatē **[personas A] Satversmes 94.pantā un Konvencijas 5.panta 1.punktā noteikto tiesību uz brīvību pārkāpumu.**

7. Papildus šim konstatētajam cilvēktiesību pārkāpumam tiesībsargs uzskata par nepieciešamu sniegt savu vērtējumu Rīgas apgabaltiesas norādītajam par to, ka tiesas motīvi par piemēroto drošības līdzekli tiek izklāstīti pilna sprieduma motīvu daļā, savukārt atsevišķa lēmuma pieņemšanu KPL neparedz.

Atbilstoši KPL 514.panta pirmās daļas 9.punktam apspriedes laikā tiesa apspriežu istabā izlemj jautājumu, vai jāsauglabā, jāgroza vai jāpiemēro drošības līdzeklis apsūdzētajam. Saskaņā ar KPL 528.panta pirmās daļas 7.punktu notiesājoša sprieduma rezolutīvajā daļā norāda tiesas lēmumu par drošības līdzekli. Vērtējot minētās normas, redzams, ka tiesa, taisot notiesājošu spriedumu, tostarp arī saīsināto spriedumu, atsevišķi lemj arī par drošības līdzekļa piemērošanu apsūdzētajam. Līdz ar to nav saskatāms objektīvs pamats tam, ka drošības līdzekļa piemērošanai būtu jāpieņem atsevišķs procesuāls lēmums.

Tieslietu ministrija pārbaudes lietas ietvaros norādīja, ka Tieslietu ministrijas patstāvīgā Kriminālprocesa likuma darba grupa 2020.gada 4.jūnijā, skatot tiesībsarga iniciēto jautājumu par apcietinājuma piemērošanu, pamatojoties uz pirmās instances tiesas sprieduma pamata, atzina, ka *saīsinātais spriedums neparedz motīvu daļu, līdz ar to nav pamata tajā iekļaut motivāciju par piemēroto drošības līdzekli. Notiesājošs spriedums, ar kuru piemērota brīvības atņemšana, jau pats par sevi ir motīvs apcietinājuma piemērošanai. Turklāt atbilstoši KPL 272.panta ceturtajai daļai pamats apcietinājumam var būt tiesas spriedums par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru piespriedis brīvības atņemšanas sods. Ievērojot minēto, darba grupa nepiekrīt apgalvojumam, ka persona, kurai tiek piemērots apcietinājums ar tiesas spriedumu, laikā līdz pilna sprieduma pieejamības dienai nezina vai nesaprot motīvus apcietinājuma piemērošanai.*

Vienlaikus darba grupa atzina, ka, *iespējams, pie īpašiem apstākļiem (piemēram, tiesneša ilgstoša darbnespēja) būtu jāparedz kontrole pār apcietinājuma piemērošanu, ja pilna sprieduma sastādīšana nesamērīgi ieilgst. Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši KPL 530.panta trešajai un ceturtajai daļai pilnu spriedumu raksta 14 dienu laikā un tikai lietas apjoma, juridiskās sarežģītības vai citu objektīvu apstākļu dēļ pilna sprieduma*

¹⁶ ECT 2012.gada 18.septembra sprieduma lietā “James, Wells and Lee v. the United Kingdom”, pieteikumi Nr.25119/09, 57715/09 un 57877/09, 193, 195. un 218.punkts un ECT 2015.gada 3.decembra sprieduma lietā “Yaroshovets and Others v. Ukraine”, pieteikumi Nr.74820/10, 71/11, 76/11, 83/11 un 332/11, 145.punkts.

¹⁷ Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs. “Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5.pantu jautājumā par drošības līdzekļa - apcietinājums – piemērošanu”. 2017.gads, 5.lpp., 9.punkts.

pieejamības diena var tikt atlikta. Darba grupas locekļi norādīja, ka praksē gadījumos, ja persona tiek turēta apcietinājumā, pilns spriedums tiek sastādīts pēc iespējas ātrākā termiņā.

Tiesībsargs uzsver, ka tas vien, ka KPL tiešā veidā neparedz saīsinātā spriedumā iekļaut motivāciju par piemēroto drošības līdzekli, neizslēdz tiesas pienākumu pienācīgi motivēt savu lēmumu par apcietinājuma piemērošanu. Savukārt arguments, ka notiesājošs spriedums, ar kuru piemērota brīvības atņemšana, jau pats par sevi ir motīvs apcietinājuma piemērošanai, nav pamatots. Personas apcietināšanai nepietiek tikai ar notiesājoša sprieduma konstatēšanas faktu, bet gan ir jākonstatē drošības līdzekļa piemērošanas pamats atbilstoši KPL 272.pantam, kā arī jāpamato, ka cita drošības līdzekļa piemērošana nevarēs nodrošināt, ka persona netraucēs vai neizvairīsies no tiesas vai sprieduma izpildīšanas. Līdz ar to, lai arī varētu pieņemt, ka apcietinājums ir piemērots, piemēram, dēļ tā, ka persona ir notiesāta par smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru piespriests brīvības atņemšanas sods, tas nemaina faktu, ka nolēmuma pamatojumam par apcietinājuma piemērošanu ir jābūt pārliecinošam un pienācīgi motivētam.

Turklāt konkrētajā lietā jāņem vērā arī ievērojamais laiks, t.i., no 2021.gada 22.februāra līdz 2021.gada 22.jūnijam, tātad četri mēneši, kādā [personai A] uz nemotivēta saīsinātā sprieduma pamata nācās atrasties apcietinājumā. Atbilstoši KPL 530.panta trešajai daļai tiesa pilnu spriedumu sagatavo 14 dienu laikā. Savukārt atbilstoši šā panta ceturtajai daļai, ja lietas apjoma, juridiskās sarežģītības vai citu objektīvu apstākļu dēļ pilns tiesas spriedums nav sastādīts noteiktajā laikā, tiesnesis paziņo kriminālprocesā iesaistītajām personām, kad būs pieejams pilns tiesas spriedums. Vēršu uzmanību, ka minētā norma neparedz maksimālo termiņu, kādā pilna tiesas sprieduma sastādīšana var tikt atlikta, līdz ar to var pieņemt, ka sprieduma sastādīšanas laiks var būt pusgads, gads vai pat vairāk. Līdz ar to uz nemotivēta sprieduma pamata personai varētu nākties atrasties apcietinājumā ļoti ievērojamu laiku. Šeit, protams, varētu diskutēt par motivācijas apjomu atkarībā no tā, cik ilgā laikā atbilstoši KPL 530.panta trešajai vai ceturtajai daļai tiek sastādīts spriedums. Tomēr noteiktai analīzei un izvērtējumam par nepieciešamību piemērot apcietinājumu ir jāparādās jau tiesas saīsinātajā spriedumā. Nepiekrītot šādai pieejai, būtu attiecīgi jāvērtē iespēja noteikt, ka notiesājošā spriedumā ietvertais tiesas lēmums par drošības līdzekli stājas spēkā tikai pēc pilna sprieduma sastādīšanas¹⁸.

Šo un citus jautājumus, kas skar apcietinājuma piemērošanu uz tiesas saīsinātā sprieduma pamata, Tieslietu ministrija atkārtoti skatīs darba grupā, kurā dalību ņems arī tiesībsarga pārstāvis.

8. Pārsūdzības iespējas apcietinājumam, kas ticis piemērots ar pirmās instances tiesas saīsināto spriedumu

Konvencijas 5.panta 4.punkts paredz, ka “jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var griezties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas tiesiskumu un nolemj viņu atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi tiesiska”. Kā jau vairākkārt ir atkārtojusi ECT, tad Konvencijas 5.panta 4.punkts dod tiesības arestētai vai apcietinātai personai lūgt tiesu izvērtēt tās brīvības atņemšanas materiāltiesiskos un

¹⁸ Pašlaik KPL 632.panta ceturta daļa paredz, ka notiesājošā spriedumā ietvertais tiesas lēmums par drošības līdzekli un par kaitējuma kompensācijas vai mantas konfiskācijas nodrošināšanu stājas spēkā uzreiz pēc sprieduma pasludināšanas.

procesuālos apstākļus atbilstoši Konvencijas 5.panta 1.punkta likumības prasībai. Lai gan nav obligāti Konvencijas 5.panta 4.punktā nodrošināt Konvencijas 6.panta 1.punkta garantijas, tomēr procesam jābūt tiesā un garantijām jābūt atbilstošām brīvības atņemšanas veidam¹⁹.

Tomēr tiesas kontroles veidi atbilstoši Konvencijas 5.panta 4.punkta prasībām dažādās jomās atšķiras un ir atkarīgi no apstrīdētā brīvības atņemšanas veida²⁰. Ja personai tiek atņemta brīvība saskaņā ar kompetentas tiesas notiesājošu spriedumu Konvencijas 5.panta 1.punkta a) apakšpunkta nozīmē, tad ir atzīstams, ka Konvencijas 5.panta 4.punktā noteiktā uzraudzība jau ir iekļauta tiesas nolēmumā, un tāpēc nav nepieciešama turpmāka pārskatīšana²¹. Tomēr gadījumos, kad iemesli, kas pamato personas brīvības atņemšanu, laika gaitā var mainīties, ir jānodrošina iespēja vērsties iestādē, kas atbilst Konvencijas 5.panta 4.punkta prasībām²². Konvencijas 5.panta 4.punkts stājas spēkā arī tad, ja pēc notiesāšanas rodas jauni jautājumi, kas ietekmē apcietināšanas likumību²³.

Saskaņā ar KPL 281.panta piekto un piekto prim daļu “pieteikumu par apcietinājuma atcelšanu vai grozīšanu, vai turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu pēc lietas nodošanas apelācijas instances tiesai līdz iztiesāšanas uzsākšanai var iesniegt tikai tad, ja: 1) ir radušies tādi veselības vai ģimenes apstākļi, kas var būt par pamatu apcietinājuma atcelšanai vai grozīšanai, un šos faktus apliecina dokumenti; 2) lietas iztiesāšanas uzsākšana tiek noteikta uz laiku, kas ir ilgāks par diviem mēnešiem pēc lietas saņemšanas tiesā. Šā panta piektajā daļā minēto pieteikumu izskata apelācijas instances tiesas tiesnesis rakstveida procesā triju darba dienu laikā. Pieteikuma izskatīšana nav pamats noraidījuma pieteikšanai tiesnesim”.

Līdz ar to, iestājoties minētajiem nosacījumiem, pēc lietas nodošanas apelācijas instances tiesā līdz iztiesāšanas uzsākšanai, apsūdzētajam pastāv tiesības prasīt tāda apcietinājuma atcelšanu, kas ir ticis piemērots ar pirmās instances tiesas spriedumu. Tāpat kā izriet no šā panta piektās divi prim daļas, tad “ja pēc lietas iztiesāšanas uzsākšanas apelācijas instances tiesā lietas iztiesāšana tiek atlikta vai pasludināts pārtraukums uz laiku, ilgāku par diviem mēnešiem, apelācijas instances tiesa vienlaikus izvērtē apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamību”. Turklāt gan apelācijas instances tiesai, gan kasācijas instances tiesai, pieņemot lietā lēmumu atcelt zemākas instances tiesas nolēmumu pilnībā vai tā daļā un nosūtot lietu jaunai izskatīšanai, ir vienlaikus jāizlemj jautājums arī par drošības līdzekli. Turklāt viscaur kriminālprocesu, tostarp iztiesāšanas stadijā, ir spēkā princips, saskaņā ar kuru, ja procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanas laikā ir zudis vai mainījies tā piemērošanas pamats, mainījušies piemērošanas nosacījumi, personas uzvedība vai ir noskaidroti citi apstākļi, kas noteica piespiedu līdzekļa izvēli, procesa virzītājs pieņem lēmumu par tā grozīšanu vai atcelšanu (KPL 249.panta pirmā daļa).

Savukārt iesniedzējas norādītie tiesību aizsardzības līdzekļi, kā KPL 281.panta regulējums vai KPL 286.pants, neattiecas uz stadiju, kad lietā ir ticis pieņemts pirmās

¹⁹ ECT 2012.gada 22.maija sprieduma lietā “Idalov v. Russia”, pieteikuma Nr.5826/03, 161.punkts. Skatīts: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/ECT/AT%20majas%20lapai%20ECTK%205%20pants_apcietinaju_ma%20pamatojums%2007%2001%202016%20.pdf, 8.lpp.

²⁰ ECT 2013.gada 22.oktobra sprieduma lietā “M.H. v. United Kingdom”, pieteikuma Nr.11577/06, 75.punkts.

²¹ ECT 1971.gada 18.jūnija sprieduma lietā “De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium”, pieteikumu Nr.2832/66; 2835/66; 2899/66, 76.punkts.

²² ECT 2011.gada 21.jūnija lēmuma par sūdzības pieņemamību lietā “Kafkaris v. Cyprus” (no. 2) (dec.), pieteikuma Nr.9644/09, 58.punkts.

²³ ECT 2005.gada 24.marta sprieduma lietā “Stoichkov v. Bulgaria”, pieteikuma Nr.9808/02, 64. un 65.punkts.

instances tiesas notiesājošs tiesas spriedums. Proti, KPL 281.pantā ietvertā kontrole pār apcietinājuma piemērošanu attiecas uz jau iepriekš piemērota apcietinājuma kontroli pirmstiesas kriminālprocesā vai lietas iztiesāšanas stadijā (ar izņēmumu, kas noteikts KPL 281.panta piektajā daļā), savukārt KPL 286.panta nosacījumi attiecas uz lietas iztiesāšanas stadijā pieņemtu lēmumu par apcietinājuma piemērošanu. Minēto tiesībsargam apstiprināja arī Tieslietu ministrija. Vienlaikus kā jau iepriekš tika norādīts, tad Tieslietu ministrijas patstāvīgās Kriminālprocesa likuma darba grupas ieskatā, iespējams, pie īpašiem apstākļiem būtu jāparedz kontrole pār apcietinājuma piemērošanu, ja pilna sprieduma sastādīšana nesamērīgi ieilgst. Līdz ar to šis jautājums vēl var tikt skatīts un diskutēts.

Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā KPL normas kopumā nodrošina pienācīgu apcietinājuma kontroli arī pēc pirmās instances tiesas notiesājoša tiesas sprieduma pieņemšanas, un Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas atteikums izskatīt pieteikumu par drošības līdzekļa apcietinājuma turpināšanas nepieciešamību **nav pārkāpis [personas A] pamattiesības uz brīvību.**

8.1. Vienlaikus, vērtējot konkrētās lietas apstākļus, jāņem vērā, ka Konvencijas 5.panta 4.punkta procesā ir jānodrošina sacīkstes princips un pušu līdztiesība, ievērojot vairākus apsvērumus, kā tiesības sniegt paskaidrojumus un tiesības tikt uzklautam.²⁴ Minētie principi ir vienlīdz kā attiecināmi arī uz pirmās instances tiesas notiesājoša tiesas sprieduma pamata piemērotam apcietinājumam²⁵.

Iesniedzēja savā iesniegumā norāda, ka [persona A] un viņa aizstāvji nav tikuši uzklauti pirms lēmuma par apcietinājumu pieņemšanas. Tomēr kā redzams no tiesībsarga rīcībā pieejamiem pārbaudes lietas materiāliem, tad aizstāvības puse debatēs puda argumentus un apsvērumus saistībā ar drošības līdzekļa – apcietinājuma piemērošanu. Līdz ar to [personai A] netika ierobežotas tiesības sacīkstes procesa ietvaros paust savus argumentus un paskaidrojumus.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesājamā tiesības tikt uzklautam ir vienas no svarīgākajām apcietinātās personas procesuālajām garantijām, kuras ne tikai vispārīgi izriet no Konvencijas 6.panta, bet attiecībā uz drošības līdzekļa – apcietinājuma piemērošanu – tieši no Konvencijas 5.panta 4.punkta. Šīs tiesības tiek realizētas vairākos veidos, piemēram, kā tiesības saņemt pilnīgu informāciju par pretējās puses izteikto viedokli, savāktajiem pierādījumiem un faktiem, kā arī tiesības sagaidīt, ka tiesas nolēmums, ievērojot pušu izteikto viedokli, tiks argumentēts.²⁶ Kā tika konstatēts šā atzinuma 6.punktā, tad tiesa savā saīsinātajā spriedumā neietvēra nekādu motivāciju, tādējādi arī liedzot [personai A] tiesības saņemt pilnīgu informāciju par apstākļiem, kas ir bijuši apcietinājuma piemērošanas pamatā. Lai atzītu, ka Konvencijas 5.panta 4.punktā noteiktā uzraudzība jau ir iekļauta tiesas nolēmumā, ir nepieciešama tiesas motivācija, kas to pierāda. Konkrētajā gadījumā tas netika izpildīts.

Ievērojot iepriekšminētos apstākļus, tiesībsargs **konstatē [personas A] tiesību uz brīvību pārkāpumu Satversmes 94.panta un Konvencijas 5.panta 4.punkta kontekstā.**

²⁴ ECT 2005.gada 15.novembra sprieduma lietā "Reinprecht v. Austria", pieteikuma Nr.67175/01, 31.punkts.

²⁵ Šajā sakarā sk. ECT 2017.gada 7.septembra sprieduma lietā "Stollenwerk v. Germany", pieteikuma Nr.8844/12, 44.punktu, kur ECT atzina par saistošiem šos principus attiecībā uz tiesas procesu pēc notiesāšanas.

²⁶ Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr.2003-03-01 secinājumu daļas 6.1.punkts.

9. Informēju, ka šobrīd pēc pilna tiesas sprieduma sastādīšanas [personai A] pastāv tiesības iesniegt apelācijas sūdzību, citstarp izsakot iebildumus par piemēroto apcietinājumu. Gadījumā, ja izpildīsies, kāds no KPL 281.panta piektajā daļā minētajiem nosacījumiem, apelācijas instances tiesas tiesnesis izvērtēs [personas A] pieteikumu par piemērotā apcietinājuma atcelšanu vai grozīšanu. Vienlaikus, ja minētie kritēriji neizpildīsies, [persona A] varēs apsvērt iespēju vērsties ar sūdzību ECT. Vēršu uzmanību, ka ECT attiecībā uz Konvencijas 5.panta pārkāpumiem pieļauj sūdzības iesniegšanu tiesā pirms pabeigta krimināllietas izskatīšana pēc būtības, ja persona ir izmantojusi tai likumā noteiktās pārsūdzības tiesības attiecībā uz apcietinājuma piemērošanu un lietā nepastāv tādi pieejami tiesību aizsardzības līdzekļi, kas personas apcietināšanas likumību varētu izlemt pietiekami ātri.

Vienlaikus, ja ar tiesas nolēmumu [personai A] piemērotais apcietinājums tiks atzīts par prettiesisku, [personai A] saskaņā ar Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma nosacījumiem pastāvēs tiesības prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par nodarīto kaitējumu.

Par šajā atzinumā konstatēto tiesībsargs informēs Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģiju. Savukārt par jautājumiem, kas attiecas uz iespējamu grozījumu veikšanu KPL, tiesībsargs informēs Tieslietu ministriju un tās patstāvīgo Kriminālprocesa likuma darba grupu.

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Matīss Malojlo 67686768

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu